

แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า*

The Political Concepts found in the Short Stories Awarded by Pan Van Pha

นิศานาจ โสภภาพล / Nisanart Sopapol

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, E-mail: nisa_ni83@hotmail.com

บทคัดย่อ : งานวิจัยเรื่องแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า โดยวิธีการอ่านละเอียดและวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า ประเภทเรื่องสั้น ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2545 - ครั้งที่ 10 พ.ศ. 2554 ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ มีจำนวน 9 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า มีแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ 5 ประเด็น คือ 1) แนวคิดการสำนึกทางการเมืองของประชาชน 2) แนวคิดพฤติกรรมเชิงการเมืองของนักการเมือง 3) แนวคิดทางเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 4) แนวคิดความขัดแย้งทางการเมือง ได้จำแนกความขัดแย้งทางพฤติกรรมการเมืองจำแนกออกเป็น 2 เรื่อง คือ ความขัดแย้งทางความคิดและความขัดแย้งของนักการเมืองระดับท้องถิ่น 5) แนวคิดเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภายใต้ ซึ่งผู้แต่งได้สะท้อนแนวคิดเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น วรรณกรรมการเมืองมีความสัมพันธ์กับวิวัฒนาการของสังคมอย่างใกล้ชิด และเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และความเป็นไปของสังคมการเมือง

คำสำคัญ : แนวคิดทางการเมือง, เรื่องสั้น, รางวัลพานแว่นฟ้า

Abstract : The objective of this research was to study the political concepts found in the short stories awarded by *Pan Van Pha*. Careful readings with criticizing were the methods used in this study. The 9 championship short stories rewarded during the year 2002 to 2011 were selected for this study. It was found that there were 5 political concepts found in the selected short stories 1) political realization of people 2) political behavior of politician 3) human right and civic duty under democracy 4) the political conflict concept that classified into conflict of the concept and the conflict among local

* บทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ 2555

politicians 5) the violence of the three incidence in southern part of Thailand concept. The authors reflected those concepts on the social incidence that the political literatures related closely to the social subsistence and dynamics the situation of society.

Keywords : Political Concept, Short story, Pan Van Pha Awards

บทนำ

วรรณกรรมการเมืองเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนความเป็นอยู่ สภาพสังคมและการเมือง การปกครอง ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและการเมือง การปกครองมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมทางการเมือง ตลอดจนเรื่องราวในอดีตจากวรรณกรรม การเมืองยังเป็นบทเรียนที่ดีในการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน (ชัยสิริ สมุทวณิช 2524 : คำนำ) วรรณกรรมการเมืองไทยช่วงระหว่าง 16 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519 เป็นช่วง รากเหง้า การก่อเกิด เติบโตและพัฒนาการของวรรณกรรมการเมืองไทย เพราะได้รับความนิยมนับเป็นอย่างยิ่งจากนิสิตนักศึกษาและประชาชน จึงมีนักเขียนที่สร้างสรรค์ผลงานออกมาสู่ประชาชนเป็นอันมาก อุทัย พิมพ์ใจชนได้กล่าวคำนิยามเกี่ยวกับ วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าว่าเริ่มจัดประกวดขึ้นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2548 รัฐสภาได้รับความร่วมมือจากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมือง โดยใช้ศิลปะถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนภาพการเมืองในรูปแบบของเรื่องสั้นและบทกวี ทั้งยังเป็นการสืบสานสร้างสรรค์วรรณกรรมการเมืองให้มีส่วนปลูกจิตสำนึกประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน (รักษมนัญญา สมเทพ, บรรณาธิการ 2548)

รางวัลพานแว่นฟ้าเป็นที่รู้จักแพร่หลายในแวดวงนักวรรณกรรม แต่จากการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้น พบว่ามีผู้สนใจศึกษาวิจัยวรรณกรรมพานแว่นฟ้า ส่วนมากมีการวิเคราะห์ด้านเนื้อหาและกลวิธีเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นแนวคิดทางการเมือง โดยนักเขียนที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า วรรณกรรมพานแว่นฟ้าประเภทเรื่องสั้น ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2545 - ครั้งที่ 10 พ.ศ. 2554 ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ มีจำนวน 9 เรื่องได้แก่ เรื่องสั้น 1) คินเดือนเพ็ญ 2) เหนือคัมพยัคฆ์ 3) ตานะฮ์อุมิ-แผ่นดินมาตุภูมิ 4) วาวแสงแห่งศรัทธา 5) การจากไปของนกเค้า 6) เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่ฉัน 7) สะพาน 8) พี่สาวของผม 9) ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าซึ่งมีความสำคัญ ในการทำความเข้าใจแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า และการนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปบูรณาการ การสอนรายวิชา วรรณกรรมปัจจุบัน วรรณกรรมวิจารณ์ วิจัยทางภาษาไทย และการอ่านเพื่อคุณภาพชีวิต

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นคือ สารสำคัญที่ผู้แต่งมีจุดประสงค์ต้องการสื่อสารมายังผู้อ่าน ผู้แต่งเสนอต่อผู้อ่าน คือ แนวคิดแสดงภาพและเหตุการณ์ แนวคิดทางการเมือง แนวคิดแสดงพฤติกรรม และแนวคิดทางสังคม ดังนั้นแนวคิด ซึ่งอาจปรากฏจากเนื้อหาเหตุการณ์ ในกวีอาจแสดงให้เห็นเด่นชัด แต่กวีซ่อนแนวคิดโดยใช้ศิลปะในการประพันธ์เพื่อแฝงแนวคิดของตน ผู้อ่านต้องสังเกตและมีวิจารณญาณซึ่งมองผ่าน หรือรับรู้แนวคิดนั้น ๆ ได้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปเกณฑ์จากการวิเคราะห์จาก ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539 : 182) และ สุदारัตน์ เสรีรัตน์ (2520 : 13-14)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสั้น
- 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมการเมือง
- 3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและแนวคิดทางการเมือง
- 4) ขั้ววิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตของการวิจัยและกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 5) ขั้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิดทางการเมือง หมายถึง ทศนะหรือความคิด (Concept) ความเข้าใจในเรื่องการเมืองของผู้เขียนที่ปรากฏในงานเขียนเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

เรื่องสั้นการเมือง หมายถึง วรรณกรรมร้อยแก้วที่มีเนื้อหาเน้นหนักไปในทางการเมือง หรือแสดงให้เห็นถึงสภาวะที่มีกระทบต่อการเมืองไม่ด้านใดกัด้านหนึ่ง

ผลของการศึกษา

การวิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นที่มีความสัมพันธ์กับสังคม โดยเฉพาะในด้านการเมือง ก็จะทำให้ทราบแนวคิดทางการเมืองในเรื่องสั้นนั้น ซึ่งหมายถึงการศึกษาทศนะของนักเขียน

ที่แสดงไว้ในเรื่องสั้น ต่อการบริหารบ้านเมืองและต่อผู้ปกครอง อันได้แก่ผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมการบริหารราชการ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่น ครั้งที่ 1-10 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2554) รางวัลชนะเลิศ จำนวน 9 เรื่อง คือ 1) เรื่องสั้นคืนเดือนเพ็ญ 2) เรื่องสั้นเหนือคมพยัคฆ์ 3) เรื่องสั้นตานะฮ์อุมมี-แผ่นดินมาตุภูมิ 4) เรื่องสั้นวาวแสงแห่งศรัทธา 5) เรื่องสั้นการจากไปของนกเค้า 6) เรื่องสั้นเราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่ฉัน 7) เรื่องสั้นสะพาน 8) เรื่องสั้นพี่สาวของผม 9) เรื่องสั้นครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)

ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏ แยกวิเคราะห์เป็น 5 ประเด็น คือ

1. แนวคิดเรื่องการสำนึกทางการเมืองของประชาชน
2. แนวคิดเรื่องพฤติกรรมเชิงการเมืองของนักการเมือง
3. แนวคิดเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
4. แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง
5. แนวคิดเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดการสำนึกทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการมีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถและการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ (จินตนา สุทธิจारी 2544 : 410)

อุเทน พรหมแดงได้สะท้อนแนวคิดทางการเมืองออกมาในแง่มุมที่แตกต่างกัน เช่น “เฒ่าเที่ยง” ใน “คืนเดือนเพ็ญ” ของ “อุเทน พรหมแดง” ชื่อตัวละคร บอกลักษณะว่าเป็นคน

ที่มีเหตุผล มีอุดมการณ์ มีสำนึกดี ต่อสู้ความจริงในพื้นฐานของความถูกต้อง เป็นเสมือนตัวแทนของคนส่วนใหญ่ ที่กว่าจะใส่ใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนก็ต่อเมื่อสูญเสียลูกชายโตนในการปะทะกันระหว่างอุดมการณ์ความดีงามกับอำนาจมืด และท้ายที่สุด...ชีวิตของ “เผ่าเทียน” เอง เพื่อแลกกับความถูกต้องซึ่งสุดท้ายก็อาจจะถูกลืมเลือนเมื่อเวลาผ่านไปดังตัวอย่าง

ความตายของเผ่าเทียนอาจไม่ยิ่งใหญ่ไม่ถึงกับมีใครแซ่ซ้องสรรเสริญ รวมทั้งวิธีการที่แกเลือกอันเป็นต้นเหตุนำจุดจบมาให้นั้น ก็ไม่เป็นวิธีการที่ถูกต่อนัก ทว่าอย่างน้อยที่สุดทั้งหมดก็ทำให้สิ่งสูญเสียไปเสียทีเดียว

.....มีบางอย่างที่พอจะเชื่อได้แน่ก็คือ จะไม่มีชาวบ้านคนโดยอมเลือกคนอย่างซูชาติ ขึ้นมาเป็นใหญ่ในหมู่บ้านอีกจนกว่า.....

จนกว่าทุกคนจะลืมเลือนความตายของเผ่าเทียน

(อุเทน พรหมแดง และคณะ 2546 : 38-39)

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนแนวคิดการสำนึกทางการเมืองของประชาชน โดยสะท้อนผ่านเผ่าเทียนผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง เผ่าเทียนเป็นคนที่กระตือรือร้นที่จะเข้าเกี่ยวข้องการเมือง สนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเป็นปัญหาสาธารณะ เกี่ยวกับเรื่อง ประชาธิปไตย สิทธิหน้าที่ใด ๆ ล้วนแล้วอยู่ในทุกจังหวะของการดำรงชีวิตเพียงแต่เราจะคิด เข้าใจ และสำนึกเพียงใด เพราะ “ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งที่อยู่เฉย ๆ แล้วได้มาและยังไม่ใช่สิ่งที่อยู่เฉย ๆ มีอยู่และพัฒนาได้ด้วยตัวมันเอง เผ่าเทียนยอมตายเพื่อแลกกับความถูกต้อง เป็นความตายที่ยิ่งใหญ่ของชนธรรมาคนหนึ่งที่เขาภาคภูมิใจ

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงการเมืองของนักการเมือง

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยเกิดจากที่เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองมีการใช้อำนาจในทางที่ผิด เป็นเรื่องอันตราย หากใช้อำนาจในทางมิชอบ อำนาจของบุคคลเหล่านี้ใช้ไปในทางทุจริต คอร์รัปชันและผลประโยชน์ที่ซับซ้อน เพียงเพราะอ้างว่า เป็นตัวแทนมาจากประชาชน แต่ขั้นตอนการดำเนินการ พิสูจน์ได้ยากว่า มีการใช้อำนาจเพื่อชื่อเสียง การใช้ อำนาจรัฐ เพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง เล่นพรรคเล่นพวกหรือไม่อย่างไร เมื่อก้าวขึ้นมารับตำแหน่งแล้ว อำนาจในมือจึงเป็นดาบสองคมที่ขึ้นอยู่กับบุคคล เพราะผู้ที่มีอำนาจมักจะมีคนคอยเอาใจทุกอย่าง จนอาจหลงผิดคิดว่าตัวเองเป็นผู้วิเศษ จะคิดหรือทำอะไรก็คิดว่าถูกต้องทุกอย่าง จึงไม่แปลกที่จะเห็นนักการเมืองหรือข้าราชการบางคน เปลี่ยนพฤติกรรม แสวงหาอำนาจ

กันเป็นส่วนใหญ่ จนมีคำที่ชาวบ้านเรียกว่า “จิ้งจกเปลี่ยนสี” อีกทั้งยังมีแนวคิดอุดมการณ์เปลี่ยนไปจากเดิม ดังเสนอผ่านเรื่องสั้นของชิต ชยากร

เรื่องสั้นเหนือคัมภีร์ของ ชิต ชยากร สะท้อนความคิดเห็นต่อสังคมปัจจุบันต่อสถาบันการเมืองและนักการเมืองว่าเป็นเช่นไร เรื่อง เหนือคัมภีร์ เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องราวการเกิดขึ้นของนักการเมืองและการดำเนินงานในปัจจุบัน ที่มีวิธีการสร้างภาพอำนาจและบารมีให้แก่ตนเอง ดังตัวอย่าง

“....การสร้างชื่อเสียงให้กับตัวเองผ่านสื่อมวลชน จึงเป็นเป้าหมายหนึ่งที่ผมกระทำ ผมเจียดเงินสะสมจากการทำธุรกิจก่อนเป็น ส.ส. มาสนับสนุนค่ายมวยแห่งหนึ่ง โดยให้นักมวยใช้ชื่อย่อยว่า “เกียรติศักดิ์ยุทธภูมิ” ผมเลือกทำธุรกิจทางชื่อเสียงกับเจ้าของค่ายมวยด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นค่ายใหญ่ระดับต้น ๆ ของเมืองไทย.....

และที่สำคัญเป้าหมายใหญ่ของผมอยู่ที่รองแชมป์โลกมวยสากลฟอร์มร่อยแรง เขาชื่อ คมพัยค์ เกียรติศักดิ์ยุทธภูมิ

...นับเป็นจุดหมายหลักของผม ขวาวการย่างก้าวไปสู่ตำแหน่งแชมป์โลกของพ่อคำกำปั่น รายนี้ ถูกกระจายไปตามสื่อมวลชนทุกแขนง นั่นหมายถึง ภาพและชื่อของผมในฐานะผู้สนับสนุนอย่างเป็นทางการย่อมติดตามไปเป็นเงาตามตัว

(ชิต ชยากร 2546 : 28-29)

จากเนื้อเรื่องดังกล่าว ผู้เขียนได้ถ่ายทอดแนวคิดพฤติกรรมเชิงการเมืองของนักการเมืองผ่านตัวละคร ชื่อ ยุทธภูมิ ที่เป็น ส.ส. ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน และปัจจุบันเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้สร้างชื่อเสียงโดยการสนับสนุนค่ายมวยแห่งหนึ่ง เป็นการเล่าเรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของ ส.ส.ยุทธภูมิ ที่กว่าจะได้เป็นนักการเมืองและมีชื่อเสียงในปัจจุบันได้ มีเรื่องการใช้เล่ห์เหลี่ยมกลโกงที่สกปรกเอาชนะกัน ใช้วิธีลอบทำร้ายกันลับหลังอย่างน่ารังเกียจและก็ยอมรับว่าพฤติกรรมเชิงการเมืองเป็นสิ่งไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมที่ส่งผลกระทบต่อทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อประโยชน์ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม ตลอดจนเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจและจงใจใช้เพื่อแสวงหาอำนาจหรือการรักษาผลประโยชน์ของตนเองไว้ ตลอดจนการเชื่อมโยงจากตัวละครในเรื่อง และการตั้งชื่อตัวละครในเรื่องสั้นเป็นกลวิธีการนำเสนอตัวละครที่ดึงดูดให้ผู้อ่านสนใจ เช่น นักมวย เขาชื่อ คมพัยค์ เกียรติศักดิ์ยุทธภูมิ สะท้อนถึงการมีอำนาจและบารมี

3. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

คำว่า “สิทธิ” พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556 : 1232) ให้ความหมายไว้ว่า อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ เขามีสิทธิในที่ดินแปลงนี้ (ป.,ส.) ; (กฎ) ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” หมายความว่า การที่บุคคลสามารถจะเลือกคิด ทำ พูด อย่างไรก็ตามความพอใจของตน อำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใด ๆ โดยสุจริตได้อย่างอิสระ แต่ต้องไม่ กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้อื่น คำว่า “หน้าที่” หมายความว่า กิจที่ควรทำ กิจที่ต้องทำ ซึ่งแตกต่างกันไปตามบทบาทของแต่ละคน เช่น พ่อแม่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก ส่วนลูกมีหน้าที่แสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ นักเรียนมีหน้าที่เรียนหนังสือเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งได้สะท้อนผ่านเรื่องสั้นวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 4 เรื่องสั้นวาวแสงแห่งศรัทธา ของ วัชร สัจจะสารสินสะท้อนบทบาทหน้าที่ของตนเองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

“...พงศ์จันทร์ถึงกับกากบาทสีแดงไว้ตรงกันที่ทางบ้านแจ้งว่าเป็นวันเลือกตั้ง เขาต้องเคลียร์คิวการสอนและกิจกรรมทุกอย่างเพื่อให้วันนั้นว่างให้ได้

แม้จะเป็นการเลือกตั้งในท้องถิ่นเล็ก ๆ แถบบ้านเกิด แต่เมื่อพ่อของพงศ์ลงสมัครด้วย เขาจึงจำเป็นต้องลงไปช่วยเลือกพ่อให้มีเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียง เพื่อนอาจารย์บางคนถึงกับประหลาดใจยิ่งหนักที่เห็นเขานั่งรถเป็นพันกิโลเพื่อไปเลือกตั้งในสถานการณ์เมืองเล็ก ๆ และเขารู้ว่าเขาช่างเป็นนักประชาธิปไตยที่หาตัวจับยาก เขาปฏิเสธไปว่าเขาไม่ได้เป็นเช่นนั้นอย่างที่ถูกกล่าวอ้างหรอก แต่ด้วยสายใยแห่งความเป็นพ่อลูก เขาจำเป็นต้องไปเลือกพ่อเท่านั้นเอง เขาไม่มีเหตุผลอื่นจริง ๆ

(วัชร สัจจะสารสิน 2548 : 16-17)

จากตัวอย่างดังกล่าว วัชร สัจจะสารสินผู้แต่งได้สะท้อนแนวคิดทางการเมือง เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ผ่านตัวละคร ชื่อพงศ์จันทร์ เป็นอาจารย์ใหม่ในมหาวิทยาลัย ได้คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

ตัวอย่าง

“...เมื่อกลับออกมาจากคูหาเลือกตั้ง พงศ์จันทร์หายใจล่องขึ้น โลงอกเหมือนกับหลุดจากสิ่งพันธนาการบางอย่าง เขาเดินออกมาหาแม่ที่คอยอยู่ตรงมอเตอร์ไซด์ ยืนสอดสาย สายตาหาพ่อแม่ก็ไม่เจอ

เมื่อถึงกรุงเทพฯ พงศ์จันทร์รับโทรกลับไปหาพ่อ และก็ทราบข่าวดีจากปากของพ่อว่าคราวนี้พ่อเป็นฝ่ายชนะ เป็นการชนะที่ท่วมท้น เขาไม่อยากพูดอะไรมาก เขายังมีข้อใจบางอย่างที่เก็บเอาไว้ว่าเสียงของพ่อดูมีความสุขอย่างที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน พ่อยังคงระบายความดีใจออกมาเรื่อย ๆ

(วัชร สัจจะสารสิน 2548 : 29-30)

เนื้อหาในเรื่องสั้นวางแสงแห่งศรัทธา ของวัชร สัจจะสารสิน ยังได้กล่าวถึงการเลือกตั้งจนแล้วเสร็จ พงศ์จันทร์ปลื้มไปกับพ่อ และเป็นการเลือกตั้งที่โปร่งใส พ่อของเขาก็ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้

4. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง

จากการวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พบว่า เรื่องสั้นที่นำเสนอแนวคิดทางการเมืองเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง พบในเรื่องสั้นทั้งหมด 3 เรื่อง เรื่องสั้นเรื่องพี่สาวของผม ของประภาศิต คนไฉ เรื่องสั้นเรื่องครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) ของรัชศักดิ์ จิรวัดน์ และเรื่องสั้นเรื่องสะพาน ของ วัฒน์ ยวงแก้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอตามประเด็นที่กล่าวมานี้

แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่องพี่สาวของผม ของประภาศิต คนไฉ ผู้แต่งได้เสนอแนวคิดความขัดแย้งทางความคิดเกี่ยวกับการเมืองส่งผลมาสู่ตัวละครชื่อ “คำม่วน” ตลอดจนเนื้อเรื่องได้เล่าเรื่องราวเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ดังตัวอย่างนี้

คำม่วน....พี่สาวชื่อบ๊อ ปีกว่า ๆ มาเนืองที่เทคโนโลยีสื่อสารตกมาถึงมือเธอ เธอก็เริ่มแปลกไป เธอเริ่มด้วยการพูดถึงสะพานมอญวนๆ ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา ตลอดทั้งกลุ่มชุมนุมพันธมิตรฯ เธอพร่ำอะไรต่อมิอะไรที่ดูไม่ใช่คำม่วนคนเก่า ไม่ใช่คำม่วนที่เอาแต่สมยอม คล้ายกับว่าสี่เหลียงได้ขู่วิญญานให้เธอ เธอเริ่มพูด เริ่มประชดประเทียต เริ่มแตกดันใครต่อใคร ซึ่งเมื่อพิจารณาทุกแง่มุมแล้ว คนอย่างคำม่วนกับผู้บริหารประเทศไม่เห็นจะเกี่ยวข้องอะไรกันเลย หะแรกเล่นเอาผมปวดกบาล ผมถึงกับขอร้องให้เธอหยุดพาล่ำหยุดพูดเพื่อเจ้าเสียที

“แกละไปรู้อะไร?” เธอตะคอกกลับอย่างมีอารมณ์ “แกละแค่พวกสอพลอ ที่แข่งขำอันปากเปือก ไม่กล้ายืนหยัดเพื่ออะไรสักอย่าง”

(ประภาศิต คนไฉ 2552 : 13)

ตัวอย่างข้างต้น เรื่องสั้นเรื่องพี่สาวของผม ของ ประภาศิต คนไว เป็นการสะท้อนภาพชีวิตของมนุษย์เล็ก ๆ คนหนึ่งที่เกิด เป็น อยู่ และตาย ไปในสังคมที่มีความขัดแย้งทางประชาธิปไตยแบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ ผู้เขียนได้เล่าภาพ “คำม่วน” ผู้ด้อยการศึกษา ด้อยปัญญา แต่กลับมีจิตใจเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวมมากกว่าใคร และสุดท้ายเธอก็จบชีวิตลงเพราะจิตใจอันเสียสละของเธอเอง และแม้จะเป็นกรณีอุบัติเหตุ แต่ก็ก็เป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการอุทิศตนของเธอเป็นหลัก จึงทำให้ตระหนักเห็นว่า ค่าของความเป็นมนุษย์ย่อมอยู่เหนือความขัดแย้งใด ๆ

แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางความคิดที่สะท้อนผ่านเรื่องสั้น ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) ของรัชศักดิ์จิรวัดณ์ ดังตัวอย่างนี้

“บ้านเมืองเรามันสองมาตรฐาน รัฐบาลก็เป็นรัฐบาลเผด็จการ อย่างนี้จะให้แม่อยู่เฉย ๆ ได้อย่างไร” แม่บอกผมด้วยสีหน้าและน้ำเสียงที่จริงจังก่อนออกจากบ้านไปชุมนุมกับพรรคพวกของแม่ ก่อนไปแม่ลูบหัวผม แล้วบอกให้ผมหยิบหนังสือมาอ่านเสียบ้าง อย่างมีแต่เล่นเกม ผมพยักหน้ารับคำ แล้วแม่อีก้าวออกจากบ้านไปโดยไม่หันมามองพ่อที่กำลังนั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่บนโซฟา

ตั้งแต่นั้นแม่ก็ยังไม่กลับมาบ้านเลย

พ่อเห็นต่างกับแม่อย่างสุดซึ้งมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว แต่เพิ่งแตกหักอย่างรุนแรงเมื่อเดือนที่แล้ว ในช่วงที่กลุ่มเสื้อแดงนัดชุมนุมใหญ่ แม่ถึงกับลางานเพื่อไปร่วมชุมนุม แม่บอกผมว่านี่คือโอกาสสุดท้ายที่พวกเราจะได้ประชาธิปไตยกลับคืนมา ช่วงแรก ๆ แม่ก็ไป ๆ มา ๆ ระหว่างที่ชุมนุม บ้าน และที่ทำงานแต่ช่วงหลังนี้เองที่การต่อสู้เพื่อกดดันรัฐบาลให้ยุบสภาเริ่มเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ จนแม่ตัดสินใจไปกินอยู่หลับนอนร่วมกับผู้ชุมนุมคนอื่น ๆ ที่แม่บอกว่า เป็นเหมือนพี่น้องร่วมอุดมการณ์

พ่อก็นึกได้ว่าแม่ไปฝึกฝายนั้นอย่างสุดตัว ส่วนแม่ก็ไม่พอใจที่พ่อมองไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่แม่กำลังทำ เมื่อความอดทนถึงขีดสุด ทั้งคู่ก็ระเบิดความคิดความเชื่อของตนออกมาอย่างรุนแรง ต่างคนต่างตะโกนหลักการประชาธิปไตยใส่กันอย่างเอาเป็นเอาตาย ยิ่งเวลาเอ๋ยถึงอดีตนายกรัฐมนตรีถูกโค่นอำนาจจนต้องหนีไปอยู่ต่างแดนด้วยแล้ว เสียงของทั้งคู่จะแผดดังกว่าเก่าอีกหลายเดซิเบล คนหนึ่งเห็นแต่ความดีในตัวอดีตนายกฯ คนนั้น ส่วนอีกคนก็เห็นแต่ความเลวทราม จนผมสงสัยว่าพ่อกับแม่กำลังพูดถึงคนคนเดียวกันอยู่หรือเปล่า

จากตัวอย่างเนื้อหาของเรื่องสั้น ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) ของรัชศักดิ์ จิรวัดน์ เป็นเรื่องที่สะท้อนของความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยที่ไม่ได้หยุดอยู่แค่ความขัดแย้งระหว่างพรรคต่อพรรค หรือกลุ่มคนต่อกลุ่มคน หากแต่ขยายไปเป็นบุคคลต่อบุคคล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบุคคลนั้นคือคนในครอบครัวเดียวกัน ผู้เขียนสะท้อนภาพครอบครัวหนึ่งที่มีสามคน พ่อแม่ลูก พ่อกับแม่ต่างมีความคิดความเชื่อทางการเมืองที่แตกต่างกัน เรียกได้ว่าอยู่คนละสี จนวันหนึ่งเกิดมีการชุมนุมใหญ่ แม่ออกไปร่วมชุมนุมและหายไป เมื่อเหตุการณ์รุนแรงขึ้น พ่อออกติดตามและพาแม่กลับมาได้ ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า ลึกลงไปในความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลสำคัญกว่า เพราะเมื่อสถานการณ์คับขันจริง พ่อก็ลืมเรื่องความขัดแย้งและแสดงความรักอันแท้จริงที่มีอยู่ลึกซึ้งต่อแม่ออกมา

เรื่องสั้น “สะพาน” ของ วัฒน์ ยวงแก้ว ได้สะท้อนภาพและแนวความคิดของนักการเมืองระดับท้องถิ่น ที่มีความขัดแย้งและใช้พลังอำนาจทางสังคมในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อเอาชนะคะคานกัน ดังตัวอย่าง

ผมเป็นคนหนึ่งที่จัดจรัสสะพานที่สุด เพราะผมกับแม่จะไม่ต้องพายเรือข้ามคลองไปบ้านยายทุกวัน ๆ วันอีก น้ำชัยประกาศนโยบายหาเสียงนายก อบต. ว่าสะพานจะถูกสร้างขึ้นตรงโค้งคอนกรีตติดกับต้นไม้ใหญ่ ไม่นานน้ำर्मณ์ก็ประกาศจะสร้างสะพานเช่นเดียวกัน ต่างเพียงสถานที่โค้งคลองที่เคยเป็นท่าจอดเรือเก่า ไม่ว่าจะสร้างตรงไหนหลายคนหวังไว่ว่านอกจากการสัญจรแล้ว สะพานน่าจะมีความหมายถึงการเชื่อมโยงแผ่นดินสองฝั่งคลองและคนที่แตกแยกเข้าด้วยกันได้

“...ผู้คนสองฝั่งคลองบาดหมางกันเพราะถือฝักฝ่าย แม้จะเป็นแค่การเมืองท้องถิ่น แต่ก็พาดพิงกันอย่างดุเดือด พ่อเคยพูดให้ฟังว่า แท้จริงแล้วการต่อสู้ทางการเมืองไม่ว่าจะระดับไหนล้วนเป็นสงครามระหว่างสิ่งที่อยู่ลึกลงไปในจิตใจของทั้งสองฝ่าย โดยชนวนสงครามอาจเป็นอุดมการณ์ความคิด เกียรติยศชื่อเสียง หรือผลประโยชน์ และดูเหมือนว่าประเด็นหลังจะเกิดขึ้นมากที่สุด พ่อบอกอีกว่า ความเล็กใหญ่ของสงครามนั้นเป็นแค่ผลแต่ต้นตอนั้นไม่ต่างกัน

(วัฒน์ ยวงแก้ว 2551 : 17-18)

จากเนื้อเรื่องในเรื่องสั้น สะพาน การตั้งชื่อเรื่องสั้นนี้ คำว่า สะพาน เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อมความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น เป็นการสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระดับท้องถิ่น จนนำมาสู่ปัญหาความแตกแยกของคนในครอบครัว สังคม คนในหมู่บ้านในเรื่องแบ่งฝ่าย

ทั้งที่น้ำซัยกับนัารมณเคยเป็นเพื่อนกันแต่ต้องมาขัดแย้งกันเพราะการหาเสียง นายก อบต. โดยใช้สะพานเป็นนโยบาย จนนำมาสู่ความตายของน้ำซัย ซึ่งเป็นคู่แข่งกับนัารมณ

5. แนวคิดเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับกับความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการวิเคราะห์พบว่า มีเรื่องสั้น 3 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องสั้นตานะฮ์อุมมีแผ่นดินมาตุภูมิ ของนก ปักษนาวิน 2) เรื่องสั้นการจากไปของนกเค้า ของวิน วนาตร 3) เรื่องสั้นเราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน! ของ ดุสิต หวันฯ ซึ่งผู้แต่งได้สะท้อนให้เห็นภาพความเป็นอยู่ร่วมกัน และร่องรอยของความแตกแยกทางความสัมพันธ์ที่เคยติดต่อกันของคนต่างศาสนา ชชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมในสังคมการเมืองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอาจมีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในสังคมซึ่งนับวันจะมีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาอันเนื่องมาจากการเมืองและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

“...หลังจากที่บังซาริฟกลับไปยะลาได้ไม่นาน ก็มีข่าวว่า บังหายตัวไปจากปอเนาะ ลือกันว่าซาริฟถูกทหารจับตัวไป อัสนวีเคยไม่เคยรู้มาก่อนว่าบังซาริฟจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับ “ขบวนการ” อย่างที่พวกทหารสงสัย เขาไม่รู้ว่าจะควรทำอย่างไรดี เมื่ออัสนวีไปถึงยะลา ก็พบศพของบังถูกฝังในกูโบร์แล้ว อัสนวีจึงได้แต่ร้องไห้ไม่หยุด...”

(นก ปักษนาวิน 2547 : 31)

เนื้อหาข้างต้นได้กล่าวถึงฉากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งสะท้อนสภาพความจริงทางสังคมที่เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้น โดยผู้แต่งใช้จังหวัดยะลาเป็นที่หลักในการถ่ายทอดเนื้อหา เปรียบเช่นเดียวกับเหตุการณ์ในปัตตานี ซึ่งผู้แต่งจับเขาไปอยู่ในเรื่องเรื่องสั้นของเขาเรื่อง การจากไปของนกเค้า ของวิน วนาตร และเรื่องสั้น เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน! ของ ดุสิต หวัน

ดังข้อความตัวอย่าง

“สติเกอร์ภาษาอาหรับที่พ่อเอามาติดบนกระजरถหนัานั่นแหละทำพิช”

“ความหมายมันคือออกด้วยซ้ำ” เขาจุดกลัองยา เอนหลังพิงพนัก “แปลว่า ด้วยพระนามของอัลเลาะห์ ผู้ทรงเมตตาปราณีเสมอ” เขาพูดเสียงเนิบ ๆ สูดหายใจเข้าช้า ๆ

(ดุสิต หวันฯ 2547 : 23)

จากการนำเสนอเรื่องสั้นเรวติดยอยู่ในแนวรบเสียแล้วแม้มัน ผู้แต่งได้สะท้อนแนวคิดผลกระทบของความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความจริงบางแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงได้ปะทุขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะภาพการอยู่ร่วมกันของผู้คนต่างศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่เคยดีต่อกันกลับกลายเป็นเหินห่างไม่ไว้วางใจเกิตร้องรอยแบ่งแยกขนาดความลึกและกว้างแตกต่างกัน บางรอยถึงกับแยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิงในขณะที่บางรอยอาจเหลือเยื่อใยบาง ๆ ที่พร้อมจะแยกขาดจากกันได้ทุกเมื่อหากมิได้รับการประคับประคองทะนุถนอม และความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของประชาชนและรัฐนำมาสู่ความเสียหายคือความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม

จากเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าทั้ง 3 เรื่องที่กล่าวมา ผู้แต่งได้นำเสนอแนวคิดเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบต่อการเมือง เกิดความแตกแยกในสังคม มีเพียงประชาชนเท่านั้นที่ตกเป็นเหยื่อของความขัดแย้งต่าง ๆ ทางการเมือง โดยรัฐต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชน เพื่อจะคลายปัญหาที่เกิดขึ้นได้

สรุป

วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า มีวัตถุประสงค์เพื่อพันธกิจทางการเมือง อาจเป็นการวิพากษ์นโยบายรัฐ การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ นอกจากนี้วรรณกรรมการเมืองมีความสัมพันธ์กับวิวัฒนาการของสังคมอย่างใกล้ชิด และเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และความเป็นไปของสังคมการเมืองนั้น จากการวิจัยพบว่าแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมมีแนวคิดสอดคล้องกับ แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า มี 5 ประเด็น คือ แนวคิดการสำนึกทางการเมืองของประชาชน, แนวคิดเรื่องกับพฤติกรรมเชิงการเมืองของนักการเมืองแนวคิดเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแนวคิดเรื่องกับความขัดแย้งทางการเมืองแนวคิดเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าบทบาทและหน้าที่ที่ดีและกรมมีสำนึกทางการเมืองของประชาชนในการมีส่วนร่วม รวมทั้งการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการออกเสียง ลงคะแนนเลือก ส.ส. เข้าไปทำหน้าที่ในสภา สำหรับแนวคิดเรื่องพฤติกรรมเชิงการเมืองของนักการเมือง ผู้เขียนสะท้อนพฤติกรรมของนักการเมืองผ่านตัวละครนักการเมืองที่ไม่ดี แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม ส่งผลต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ไม่พัฒนา มีการเสนอแนวคิดความขัดแย้งทางการเมือง มีทั้งการนำเสนอผ่านความขัดแย้งทางความคิดของบุคคล รวมทั้งการขัดแย้งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นนำไปสู่ความแตกแยกของคนในครอบครัว สังคม อีกทั้งเสนอแนวคิดเรื่องความรุนแรงในสาม

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังส่งผลกระทบกับการเมืองและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ตลอดจนผู้เขียนแสดงแนวคิดสะท้อนแนวคิดได้อย่างแยบยล จึงเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านมีจิตสำนึกความเป็นชาติไทย มีส่วนร่วมกับการเมืองระบอบประชาธิปไตย และปลูกฝังให้ยึดมั่นในคำสอนของศาสนาได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา สุทธิจารี. “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: วิ.เจ. ปรี้นเตอร์, 2544.
- ชัยสิริ สมุทวณิช. วรรณกรรมการเมืองไทย 14 ตุลา 16-6 ตุลา 19 รากเหง้า การก่อเกิด การเติบโตและพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สายธาร, 2544.
- ชิต ชยากร. เหนือคมพยัคฆ์. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2547.
- ธัญญาสังขพันธ์. วรรณกรรมวิจารณ์. ปทุมธานี : นาคร, 2539.
- ดุสิต หวันฯ. เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้วแม่ฉัน. กรุงเทพฯ: มติชน, 2550.
- นก ปักษาวิน. ดานะฮ์อุมมี-แผ่นดินมาตุภูมิ เรื่องสั้นชนะเลิศรางวัลพานแว่นฟ้าประจำปี 2547. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2548.
- ประกาศิต คนไฉ. พี่สาวของผม. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553.
- พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์. รายงานการวิจัยเรื่องวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองในวรรณกรรมไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 - 2519. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541.
- รัชศักดิ์ จีระวัฒน์. ครอบครัวของผมในสังคมสองสี. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- วัชร สัจจะสารสิน. วาแสงแห่งศรัทธา. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2548.
- วัฒน์ ยวงแก้ว. สะพาน. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551.
- สุดารัตน์ เสรีวัฒน์. วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- อุเทน พรหมแดง และคณะ. คืบเดือนเพ็ญ. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2545.
- รักษมนัญญา สมเทพ (บรรณาธิการ). ดานะฮ์อุมมี แผ่นดินมาตุภูมิ : วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2548.